

MONEDE ROMANE ȘI BIZANTINE INEDITE DIN COLECȚIA MUZEULUI CONSTĂNȚEAN*

TUDOR PAPASIMA, ANTOANETA VERTAN

Prezentele note își propun de a introduce în circuit științific un material numismatic până acum inedit, aflat în colecția Muzeului de istorie națională și arheologie din Constanța.

Este vorba despre 33 de monede descoperite atât fortuit (nr. 1-2, 4, 7-8, 13, 15-16)¹, cât și în săpături arheologice (nr. 3, 5-6, 9-12, 14, 17-33).

Cu excepția uneia care provine de la Porolissum (Moigrad), jud. Sălaj (nr. 1), toate celelalte piese (nr. 2-33) au apărut în jumătatea sudică a Dobrogei, sau altfel spus, în cuprinsul județului Constanța.

Din punct de vedere cronologic, monedele romane se datează din secolul al II-lea până în secolul al IV-lea d. H. (nr. 1-14), iar *folles* bizantini aparțin, doi epocii lui Iustinian (nr. 15-16) și restul veacurilor X-XI d. H. (nr. 17-33).

Mai înainte de a trece la descrierea monedelor, să ne oprim puțin asupra aceloră dintre ele date la iveală în săpături.

Bronzurile de la Credința (com. Chirnogeni) (nr. 5, 9-11) s-au descoperit în cursul unor investigații de salvare efectuate aici de T. Papasima în anii 1987-1988. Săpăturile fuseseră reclamate de lucrările pentru instalarea unei conducte de gaze naturale, în tranzit pe teritoriul Dobrogei, de la nord la sud. Au fost scoase la lumină resturile a două încăperi cu ziduri de piatră (probabil anexe gospodărești ale unei ferme romane), gropi de provizii/gunoi menajer (unele de foarte mari dimensiuni) și locuințe cu podea adâncită. Materialul arheologic recoltat asigura datarea obiectivului în intervalul dintre sfârșitul sec. I/secolul al II-lea și veacul al IV-lea d.H.²

Monedele de la Capidava (nr. 3, 6, 12, 14) au apărut în anii 1991 și 1994, în cursul

* Însemnările de față au fost predate redacției revistei "Pontica" în luna octombrie, 1996.

1. Piesa nr. 7 a fost identificată de cercetătorul Gh. Poenaru Bordea căruia îi adresăm și cu această ocazie mulțumirile noastre.

2. T. Papasima, M. St. Udrescu, *Săpăturile de salvare de la Credința (com. Chirnogeni). Campania 1987. Date arheologice și zooarheologice*, comunicare prezentată la cea de a XXII-a Sesiune anuală de rapoarte privind campania arheologică a anului 1987, Pitești, 25-26 martie, 1988; T. Papasima, *Cercetările arheologice de salvare de la Credința (com. Chirnogeni, jud. Constanța). Campania 1988*, comunicare prezentată la cea de a XXIII-a Sesiune anuală de rapoarte privind rezultatele cercetărilor arheologice din anul 1988, Sibiu, 17-18 martie, 1989. Din localitate mai provin două monede descoperite întâmplător (T. Papasima, Pontica, 21-22, 1988-1989, p. 333-335).

cercetărilor întreprinse de T. Papasima în sectorul I al cetății. Aici, vreme de trei campanii, au fost degajate câteva locuințe adâncite: B 106, B 118, B 127 și B 322 (dintre care primele trei fuseseră investigate parțial, anterior) toate aparținând evului mediu timpuriu. Acestea nu au nici o legătură cu piesele publicate acum care, sunt în relație cu nivelurile de viață anterioare.

În fine, *folles* care au ca loc de proveniență cetatea bizantină din insula Păcuiul lui Soare (nr. 17-33) au fost descoperite atât în secțiunea S I O - S I O 1 (cercetare T. Papasima)³, cât și pe "plaja" din perimetrul obiectivului.

DESCRIEREA MONEDELOR

POROLISSUM (MOIGRAD), JUD SĂLAJ

Donăție din 1989 a fam. Soicat din Medgidia.

HADRIAN (117-138)

1. AR ↓ 1,82 g 19,6/17 mm
BMC, III, p. 264, nr. 193, Roma, a. 119-138
Mediocră. Inv. 59316. P1.I, 1

IVRINEZU MIC, COM. PEȘTERA

Donăție a lui Nicolae Topoleanu din Medgidia.

FAUSTINA

2. AE ↗ 10,53 g 25,5/23,6 mm
BMC, IV, p. 539, nr. 972, Roma, a. 161-176
Mediocră. Inv. 59317. P1.I, 2

CAPIDAVA, COM. TOPALU

1991, caroul (c) K58.

AURELIAN (270-275)

3. AE ↗ 3,54 g 22,4/21,5 mm
COHEN², p. 190, nr. 139
Mediocră. Inv. 59318. P1.I, 3

DOBROGEA PASSIM

Donăție a unui elev de la Școala generală nr. 1 din Medgidia.

AURELIAN (270-275)

4. AE ↗ 3,35 g 20,9/20,5 mm
COHEN², p. 182, nr. 60
Mediocră. Inv. 59319. P1. I, 4

CREDINȚA, COM. CHIRNOGENI

1988, S IX, c. 14, - 0,40 m.

CONSTANTIN I (306-337)

5. AE ↗ 2,75 g 18,2/16,4 mm
RIC, VI, p. 318, nr. 51 b, Antiohia, a. 305-306
Puțin tocită. Inv. 59320. P1. I, 5

3. Alte monede bizantine din această secțiune au fost publicate de G. Custurea și T. Papasima în Pontica, 25, 1992, p. 363-380, pass.

CAPIDAVA, COM. TOPALU

1994, c. M-N 58, B 322.

LICINIU (307-324)

6. AE ♁ 2,04 g 18,2/17,5 mm
RIC, VI, tip IOVI CONSERVATORI, Nicomedia, a. 310
Mediocră. Inv. 59321. P1. I, 6

LANURILE, COM. MERENI

Provine din colecția Școlii generale din localitate și a fost donată în 1991 de Doina Duciu.
LICINIU (307-324)

7. AE ↑ 4,49 g 25,1/ 24,1 mm
RIC, VI, tip IOVI CONSERVATORI, a. 311
Deteriorată. Inv. 59329. P1. I, 7

MOVILA VERDE, COM. INDEPENDENȚA

Descoperită în apropierea Complexului de creștere a suinelor, a fost donată în 1993 de șeful postului de poliție al com. Dumbrăveni, plt. Mihai Pânzariu.

CRISPUS

8. AE ↓ 2,31 g 18/17,8 mm
RIC, VII, p. 438, nr. 118, Siscia, a. 320
Puțin tocită. Inv. 59327. P1. I, 8

CREDINȚA, COM. CHIRNOGENI

1988, S IX, c. 3-4, G 2, - 2,40 m

CONSTANS (337-350)

9. AE ♁ 1,30 g 15,9/15,5 mm
LRBC, I, p.19, nr. 769, Siscia, a. 337-341
Mediocră. Inv. 59322. P1. I, 9

CREDINȚA, COM. CHIRNOGENI

1988, S IX, c. 3-4, G2, -1,25 m

CONSTANS (337-350)

10. AE ➡ 1,84 g 16,7/14,6 mm
LRBC, II, tip FELTEMPREPARATIO, a. 346-350
Mediocră. Inv. 59324. P1. I, 10

CREDINȚA, COM. CHIRNOGENI

1988, S IX, c. 3-4, G2.

CONSTANTIU II (337-361) - CONSTANS (337-350)

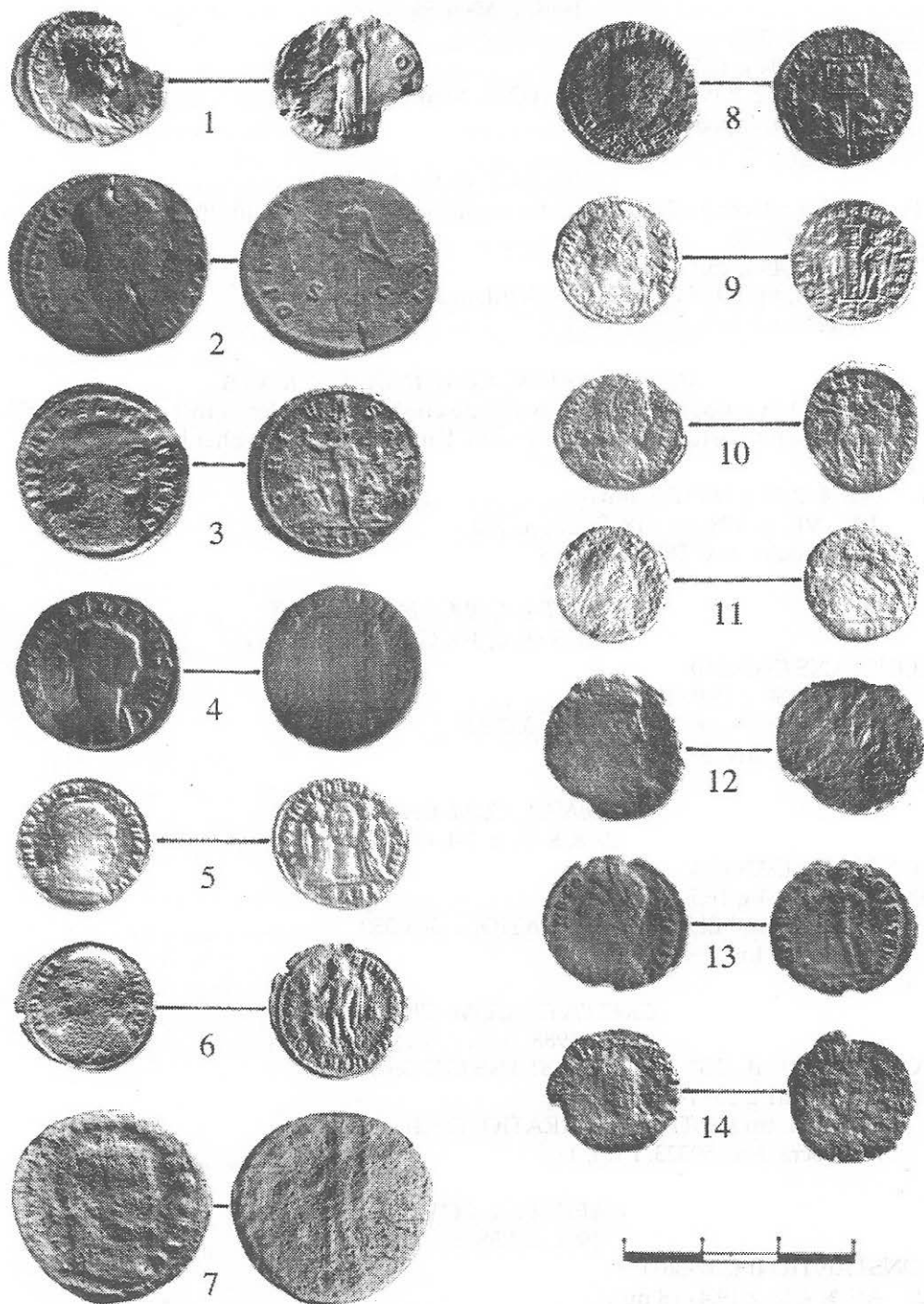
11. AE ↓ 1,61 g 15/14, 6 mm
LRBC, II, tip FELTEMPREPARATIO (FH 2), a. 346-350
Mediocră. Inv. 59323. P1. I, 11

CAPIDAVA, COM TOPALU

1991, c. L58, cca - 0,20 m

CONSTANTIU II (337-361)

12. AE ♁ 4,13 g 19,4/18 mm
LRBC, II, tip FELTEMPREPARATIO, a. 350-351
Mediocră. Inv. 59325. P1. I, 12

PL. II.

REMUS OPREANU, MUN. MEDGIDIA

Descoperită pe teritoriul Fermei AESCH de Balacz Tibor, piesa a fost donată de un subofiter al Poliției din Medgidia.

PROCOPIU (365-366)

13. AE ↑ 2,55 g 19,1/17,5 mm
LRBC, II, p. 93, nr. 2331, Nicomedia, a. 365-366
Mediocră. Inv. 59326. P1. I, 13

CAPIDAVA, COM. TOPALU

1991, c. L58, cca. - 0,10 m.

SECOLUL AL IV-LEA

14. AE 1,09 g 16,7/16,1 mm
Deteriorată. Inv. 59328. P1. I, 14

DOBROGEA PASSIM

Găsită printre materiale arheologice provenite de la ex-colegul nostru Adrian Panaitescu.

IUSTINIAN (527-565)

15. AE ↓ 17,31 g 30,2/29,3 mm
MIB, I, p. 112, nr. 84, Constantinopole, off. Δ, a. 1.9.532-1.9.537
Mediocră. Inv. 59330. P1. II, 1

SEIMENI

Donată în 1989 de Radu Gheorghe din Seimeni.

IUSTINIAN (527-565)

16. AE ↗ 20,79 g 40,9/40,2 mm
MIB, I, p. 117, nr. 112, Nicomedia, Off. B. a. 4.4.538 - 4.4.539
Bună. Inv. 59331. P1. II, 2

PĂCUIUL LUI SOARE, SAT CANLIA, COM. LIPNIȚA

Prezentăm în continuare un lot de 17 monede descoperite în această binecunoscută stațiune arheologică.

VASILE II - CONSTANTIN VIII (989-1028)

- DOW, III, 2, p. 650, 656, 664, 670, clasa (c1) A2, varianta 1 a, 14 b, 33, 42 a, a. 976 (?) - c. 1030/35
1990, S I O - S I O 1, c. 7, - 1,50 m
17. AE ↑ 9,78 g 28/26,3 mm
Deteriorată. Inv. 59332. P1. II, 3

MIHAIL IV (1034-1041)

- DOW, III, 2, p. 681, c1. C, a. 1042 (?) - c. 1050
1989, passim.
18. AE ↓ 4,88 g 26,4/24,9 mm; dublă batere rv.
Mediocră. Inv. 59333

MIHAIL IV (1034-1041)

- 1991, S I O - S I O 1, c. 4, - 1,96 m (lipită de nr. 20 și 21).
19. AE ↓ 8,79 g 30,3/28,3 mm; dublă batere
Mediocră. Inv. 59334

MIHAIL IV (1034-1041)

1991, SIO - SIO 1, c. 4, - 1,96 m (lipită de nr. 19 și 21).

20. AE ↓ 8,73 g 29/25,5; dublă batere rv.
Puțin tocită. Inv. 59335. P1. II, 4

MIHAIL IV (1034-1041)

1991, SIO - SIO 1 c. 4 - 1,96 m (lipită de nr. 19 și 20).

21. AE ↘ 5,27 g 25,3/23,6 mm
Mediocră. Inv. 59336

MIHAIL IV (1034-1041)

1991, SIO - SIO 1, c. 4, - 1,87 m (lipită de nr. 23).

22. AE ↓ 10,74 g 30/26, 2 mm; dublă batere rv.
Mediocră. Inv. 59337

MIHAIL IV (1034-1041)

1991, SIO - SIO 1, c. 4, - 1,87 m (lipită de nr. 22).

23. AE ↓ 8,88 g 29, 9/ 27,9 mm
Mediocră. Inv. 59338

MIHAIL IV (1034-1041)

1991, passim.

24. AE ↗ 10,10 g 30,7/26,2 mm
Puțin tocită. Inv. 59339

MIHAIL IV (1034-1041)

1992, passim.

25. AE ↘ 6,05 g 26,3/23,7 mm; turnată
Puțin tocită. In. 59340

CONSTANTIN IX (1042-1055)

DOW, III, 2, p. 685, c1. D, a. c. 1050- c. 1060

1990, SIO - SIO 1, c. 4, - 1,79 m (lipită de nr. 27).

26. AE ↓ 7,23 g 29,6/23,7 mm
Mediocră. Inv. 59341. PL. II, 5

CONSTANTIN IX (1042-1055)

1990, SIO - SIO 1, c. 4, - 1,79 m (lipită de nr. 26).

27. AE ↓ 6,06 g 27/25,7 mm; turnată
Mediocră. Inv. 59342

CONSTANTIN IX (1042-1055)

1990, passim.

28. AE ↗ 7,25 g 29,9/27,7 mm; bătut peste DOW, III, 2, p. 681, c1. C, rv/rv.
Bună. Inv. 59343

ROMAN IV (1068-1071)

DOW, III, 2, p.796, a. 1067-1071
1991, passim.

29. AE ↓ 2,98 g 25,8/23,1; turnată
Deteriorată. Inv. 59344

ROMAN IV (1068-1071)

1988, passim.

30. AE ↓ 3,75 g 24,8/24,6 mm
Mediocră. Inv. 59345. P1. II, 6

MIHAIL VII (1071-1078)

DOW, III, 2, p.818, a. 1071-1078
1992, SIO - SIO 1, c. 5, - 1,92 m

31. AE ↓ 4,33 g 25,7/23,8 mm
Mediocră. Inv. 59346. P1. II, 7

MIHAIL VII (1071-1078)

1992, passim.

32. AE ↘ 2,72 g 23,7/22,8; turnată
Deteriorată. Inv. 59347

NICEFOR III (1078-1081)

DOW, III, 2, p.696, c1. I, a. c. 1075 - c. 1080
1989, SIO - SIO 1, c. 4, - 1,61 m.

33. AE ↘ 1,99 g 20,8/19,1 mm; turnată
Deteriorată. Inv. 59348. P1. II, 8

**DES MONAIES ROMAINES ET BYZANTINES INÉDITES
DE LA COLLECTION DU MUSÉE DE CONSTANTZA**

- Résumé -

Les auteurs présentent 33 pièces de monnaie romaines (1-14) et byzantines (15-33) découvertes soit fortuitement (1-2, 4, 7-8, 13, 15-16), soit dans des fouilles archéologiques (3, 5-6, 9-12, 14, 17-33). Excepté une seule, en provenance de Porolissum (Moigrad), département de Sălaj (1), toutes les autres pièces ont été découvertes en Dobroudja, plus exactement dans le département de Constantza.